

Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych, pod red. Janusza Symonidesa, Mirosława Sułka, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, ss. 392.

Państwo stanowi najważniejszy podmiot stosunków międzynarodowych. Odpowiada za bezpieczeństwo kraju i jego obywateli. Jest zarazem ważną częścią wolnego rynku. Współcześnie państwo, pod wpływem zarówno globalizacji, jak i integracji regionalnej, zmienia się, dopasowuje do nowych realiów.

Tematykę tę przybliży publikacja *Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych* wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego. Autorzy wyszli naprzeciw rysującej się potrzebie głębszego przeanalizowania znaczenia państwa we współczesnych stosunkach międzynarodowych. Publikacja, powstała pod redakcją Janusza Symonidesa oraz Mirosława Sułka, stanowi całościowe przedstawienie badanego zagadnienia. W pozycji przedstawiono państwo w dwóch kategoriach – teoretycznej i praktycznej. Istotne jest jednocześnie podkreślenie, że w przypadku obu tych kategorii nie zawsze jest możliwe ich połączenie.

Praca zawiera szesnaście artykułów poruszających istotne kwestie dotyczące teoretycznego i praktycznego wymiaru istnienia państwa, pogrupowanych w trzy bloki tematyczne. Poprzedzona jest wprowadzeniem, w którym wyjaśniono dokładnie omawiane w pozycji problemy.

W pierwszej części (*Państwo w teorii stosunków międzynarodowych*) poruszono kwestię znaczenia państw w ekonomii politycznej stosunków międzynarodowych oraz w trakcie kryzysu i upadku. Ekonomia polityczna stosunków międzynarodowych łączy w sobie elementy ekonomii i polityki. We współczesnych relacjach międzynarodowych wpływają one na siebie wzajemnie w coraz większym stopniu. Dyscyplina ta

zajmuje się badaniem tych oddziaływań. Istotne jest jednak odróżnienie jej od ekonomii politycznej, która dotyczy wymiaru wewnętrznego, nie zaś stosunków międzynarodowych. W publikacji przeanalizowano także parametry potęgi i mocarstwowości państw. Znalazły się również artykuły poświęcone siłom zbrojnym oraz państwom neutralnym. Zwrócono uwagę między innymi na następujące teorie stosunków międzynarodowych: realizm, liberalizm oraz radykalizm i teorie krytyczne. Pod rozważania poddano ponadto znaczenie transformacji państw.

Warto również zauważyć, że w ramach polityki ekonomicznej państwa podejmują kroki o charakterze zarówno ekonomicznym, jak i politycznym. Mogą współpracować, bądź rywalizować ze sobą. Podkreślić należy także, że państwa chcą przetrwać, dążąc jednocześnie do swojego rozwoju. Z tego powodu podejmują działania na rzecz maksymalnego wzrostu swojej potęgi rozumianej między innymi jako potencjał i siła. Stosunki międzynarodowe mogą zatem przyjmować formę rywalizacji, walki oraz współpracy. W rzeczywistości wymiary te łączą się ze sobą. Rozróżnić można jednocześnie potęgę „twardą” i „miękką”. Autorzy zwrócili uwagę, że siły zbrojne stanowią ważny element potęgi państw. Istotne jest pod tym względem szczególnie posiadanie broni jądrowej oraz baz wojskowych poza granicami. Jeden z artykułów odnosi się do znaczenia mocarstwowości państw. Omówiono w nim historię tego terminu, definicje, kryteria. Opisano także zjawisko wojen hegemonicznych, wskazując zarazem różne koncepcje z nim związane.

Część druga (*Państwo w procesie globalizacji, integracji, modernizacji*), opisuje

znaczenie państwa w procesie globalizacji i integracji europejskiej. Podkreślono, że zjawiska te prowadzą do rozwoju. Państwa na skutek oddziaływania tych procesów zmieniają się. Wzrasta znaczenie korporacji transnarodowych oraz organizacji pozarządowych na arenie światowej. Jeden z artykułów poświęcono międzynarodowemu handlowi usługami. Zaprezentowano dwa stanowiska dotyczące tej kwestii – liberalizację oraz protekcyjnizm. Nie można jednak nie uwzględnić faktu, że istnieją obecnie silne dążenia do zniesienia barier w obrocie usługami na płaszczynie międzynarodowej. Poruszono zagadnienie bezpieczeństwa ekonomicznego oraz energetycznego. W ramach pierwszego należy uwzględnić bezpieczeństwo surowcowe, żywnościowe oraz finansowe. Państwa starają się zapobiegać wszelkim zakłóceniom mogącym wystąpić w poziomie najważniejszych wskaźników gospodarczych. W tym celu państwa mogą podejmować działania na płaszczynie ekonomicznej, administracyjnej i prawnej, a także dyplomatycznej. Bezpieczeństwo energetyczne natomiast stanowi istotny element rzeczywistości międzynarodowej. Z tego też powodu państwa w swoich strategiach bezpieczeństwa energetycznego określają zarówno cele, metody działania oraz możliwe niebezpieczeństwa.

W ostatniej części publikacji (*Specyfika regionalna i ustrojowa państw*) zaprezentowano praktyczny wymiar państwa w stosunkach międzynarodowych. Autorzy skupili się na kilku przypadkach. Przeanalizowali pod

tym kątem Chiny, Indie, państwa latynoamerykańskie oraz państwa afrykańskie.

Znaczeniu państwa w stosunkach międzynarodowych poświęcono wiele miejsca w dostępnej na rynku literaturze nie tylko krajowej. Publikacja analizuje temat bardzo istotny i aktualny. Przy powstawaniu monografii wykorzystano bogatą literaturę polską oraz zagraniczną. Oparto się o liczne książki, artykuły z periodyków naukowych i materiały dostępne na stronach internetowych.

Autorzy pozycji ograniczyli się do najistotniejszych, ich zdaniem, zagadnień związanych z badaną kwestią. Przyjęty przez Autorów układ książki pozwala czytelnikowi najpierw na zorientowanie się w analizowanej tematyce. Pozycja w klarowny sposób prezentuje znaczenie państwa jako aktora stosunków międzynarodowych. Niewątpliwym atutem książki jest to, że Autorzy omawiając poszczególne zagadnienia wielokrotnie odwołują się do historii. Pozycja jest napisana przężryście i nie sprawia czytelnikowi większych trudności w jej zrozumieniu.

Należy stwierdzić, że publikacja ta jest ważna z punktu widzenia aktualności badanego zagadnienia. Blisko czterystustronicowa publikacja wnosi wiele do podejmowanej problematyki. Prace prowadzone przez Autorów pozwoliły na efektywne zdefiniowanie znaczenia państwa w obu wymiarach stosunków międzynarodowych.

Anna WESOŁOWSKA-MACIEJEWSKA

Poznań

Spoleczne dylematy Europy, pod red. Doroty Gizickiej, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009, ss. 291.

Recenzowana książka pod redakcją naukową Doroty Gizickiej ukazała się w 2009 roku nakładem wydawnictwa Adam Marszałek w Toruniu. Jej tytuł, czyli *Spoleczne*

dylematy Europy w sposób ogólny, ale jednocześnie trafny określa zawartość całej pracy powstałej wysiłkiem ponad dwudziestu autorów, którzy wyrazili chęć udziału w tym projekcie.